

Inhoud

Voorwoord	23
Deel I Wat is recht?	31
1. Kenmerken en definitie van het recht	33
1.1 Kenmerken van het recht	34
1.1.1 Het recht heeft als doel de samenleving te ordenen	34
1.1.2 Het recht wordt opgelegd door de samenleving	35
1.1.3 De naleving van het recht kan worden afgedwongen	35
1.2 Soorten regels	36
1.3 Definitie van het recht	37
1.4 Objectief recht <i>versus</i> subjectieve rechten	37
1.5 Rechts <i>subject versus</i> rechts <i>object</i>	38
1.6 Rechtsmisbruik	39
2. Subjectieve rechten ingedeeld	41
2.1 Politieke rechten	42
2.2 Burgerlijke rechten	42
2.3 Schematisch	44
3. Het objectief recht ingedeeld	45
3.1 Nationaal recht	46
3.1.1 Nationaal privaatrecht	46
A. Burgerlijk recht	48
B. Handels- en economisch recht	48
C. Arbeidsrecht	49
D. Privaatrechtelijk procesrecht	50
3.1.2 Nationaal publiek recht	50
A. Grondwettelijk recht	51
B. Administratief recht	51
C. Fiscaal recht	51

D. Socialezekerheidsrecht	52
E. Strafrecht	52
F. Strafprocesrecht	53
3.2 Grensoverschrijdend recht	53
3.2.1 Internationaal privaatrecht	53
3.2.2 Internationaal publiek recht of volkenrecht	54
3.2.3 Europees recht	55
4. Bronnen van het recht	57
4.1 Internationale rechtsbronnen	58
4.2 Belgische wetgeving	59
4.2.1 Hiërarchie binnen de wetgeving	59
A. Grondwet (GW)	60
B. Wet (W.)	61
C. Decreten (Decr.) en ordonnanties (Ord.)	61
D. Koninklijk besluit (KB)	61
E. Ministerieel Besluit (MB)	62
F. Besluit van een gewest- of gemeenschapsregering	62
G. Provinciaal reglement (Prov. Regl.)	62
H. Gemeentelijk Reglement (Gem. Regl.)	62
4.2.2 Publicatie van de wetgeving	63
4.2.3 Interpretatie van de wetgeving	63
4.3 Overige rechtsbronnen	64
4.3.1 Gewoonterecht	64
4.3.2 Rechtspraak	64
4.3.3 Algemene rechtsbeginselen	64
Deel II De Belgische staatsstructuur	67
1. Kenmerken van de Belgische staat	69
1.1 Rechtsstaat	70
1.2 Democratie	71
1.3 Scheiding der machten	72
1.4 Eenheidsstaat en federalisering	73
1.5 Monarchie	74
2. Politieke instellingen in federaal België	77
2.1 De federale overheid	78
2.1.1 De federale wetgevende macht: parlement en Koning	78
A. Samenstelling van het parlement	78
B. Bevoegdheden van Kamer en Senaat: wie doet wat?	79
C. Wetgevende procedure: hoe komt een wet tot stand?	80

D. Controle op de regering	81
E. De Koning als lid van de wetgevende macht	82
2.1.2 De federale uitvoerende macht: Koning en regering	82
A. De Koning als hoofd van de (federale) uitvoerende macht	82
B. Bevoegdheden van de (federale) regering	83
C. Leden van de (federale) regering	84
D. Werking van de (federale) regering	84
E. Hoe wordt de federale regering gevormd?	85
2.1.3 De federale wetgevende en uitvoerende macht: overzicht	86
2.2 Gemeenschappen en gewesten	86
2.2.1 Structuren	86
2.2.2 Vlaamse instellingen	88
A. Vlaams Parlement	88
B. Vlaamse regering	89
C. Gemeenschapsbevoegdheden	89
D. Gewestbevoegdheden	90
2.3 Provincies	90
2.4 Gemeenten	92
2.4.1 Gemeenteraad	92
2.4.2 College van burgemeester en schepenen	93
2.4.3 Burgemeester	94
3 Controlerende instellingen	95
3.1 Raad van State	96
A. Afdeling Wetgeving	96
B. Afdeling Bestuursrechtspraak	97
3.2 Grondwettelijk Hof	98
3.3 Overige controlerende instellingen	99
3.3.1 Het Rekenhof	99
3.3.2 De Hoge Raad voor de Justitie	100
Deel III Internationaal recht	101
1. Supranationale instellingen	103
1.1 De internationale rechtsorde	104
1.2 Verenigde Naties (UNO)	104
1.3 Raad van Europa	105
1.3.1 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens	106
1.3.2 Europees Hof voor de Rechten van de Mens	106
1.4 Europese Unie (EU) als bijzondere internationale rechtsorde	106

2. Europese Unie	109
2.1 Historisch overzicht	110
2.2 Werking van de Europese Unie	112
2.2.1 De structuur en organisatie van de EU	112
2.2.2 Bevoegdheidsverdeling tussen de EU en haar Lidstaten	112
2.3 Politieke instellingen van de Europese Unie	114
2.3.1 Europees Parlement	114
2.3.2 Raad van de Europese Unie	114
2.3.3 Europese Raad	115
2.3.4 Europese Commissie	115
2.4 Europese gerechtelijke instellingen	116
2.4.1 Europees Gerecht	116
2.4.2 Europees Hof van Justitie	117
Deel IV	
Justitie	119
1. De kenmerken van Justitie	121
1.1 Justitie als bewaker van de rechtsstaat	122
1.1.1 Toegang tot de rechter	122
1.1.2 Recht van verdediging	123
1.1.3 Onafhankelijke en onpartijdige rechter	124
1.1.4 Openbaarheid van de rechtspraak	124
1.2 De actoren van Justitie	125
1.2.1 Rechter	125
1.2.2 Griffier	126
1.2.3 Openbaar ministerie	126
1.2.4 Advocaat	127
1.2.5 Gerechtsdeurwaarder	128
1.2.6 Gerechtsdeskundige	128
1.3 Organisatie van Justitie	129
1.3.1 Piramidestructuur	129
1.3.2 Specialisatie	129
1.3.3 Bevoegdheid	130
2. De gewone hoven en rechtbanken	133
2.1 Vrederechter	135
2.2 Politierechtbank	135
2.3 Rechtbank van eerste aanleg	136
2.3.1 Burgerlijke rechtbank	137
2.3.2 Jeugd- en familierechtbank	138

2.3.3	Correctionele rechtbank	139
2.3.4	Overige bijzondere kamers binnen de rechtbank van eerste aanleg	139
	A. Beslagrechter	139
	B. Fiscale kamers	140
	C. Raadkamer	140
	D. Strafuitvoeringsrechtbank	140
2.4	Rechtbank van koophandel	141
2.5	Arbeidsrechtbank	142
2.6	Hof van assisen	143
2.7	Hof van beroep	144
2.8	Arbeidshof	145
2.9	Hof van Cassatie	146
3.	Administratieve en tuchtrechtelijke rechtscolleges	147
3.1	Administratieve rechtscolleges	148
3.2	Tuchtrechtelijke rechtscolleges	148
4.	De burgerlijke procedure	151
4.1	Alternatieve geschillenbeslechting	152
	4.1.1 Arbitrage	152
	4.1.2 Bemiddeling	153
	4.1.3 Verzoening	155
4.2	Het verloop van een burgerlijke procedure	155
	4.2.1 Dagvaarding	156
	4.2.2 Inleidende zitting	157
	4.2.3 Conclusies	158
	4.2.4 Pleidooien	159
	4.2.5 Vonnis	159
4.3	Uitvoering van een vonnis	160
4.4	Beslissingen aanvechten via ‘rechtsmiddelen’	161
	4.4.1 Verzet	163
	4.4.2 Hoger beroep	163
	4.4.3 Cassatie	164
4.5	Enkele bijzondere procedures	165
	4.5.1 Kort geding	165
	4.5.2 Summiere rechtspleging om betaling te bevelen	166
	4.5.3 Beslag	167
	4.5.4 Collectieve schuldenregeling	169
	4.5.5 Invordering van onbetwiste geldschulden	170

5. De strafprocedure	171
5.1 Rol van het Openbaar Ministerie	172
5.2 Onderzoek	172
5.2.1 Opsporingsonderzoek en gerechtelijk onderzoek	173
5.2.2 Verhoor	174
5.3 Berechting	174
5.4 Strafuitvoering	176
5.5 Samenloop van strafvordering en burgerlijke vordering	177
Deel V	
Burgerlijk recht	179
1. Rechtshandelingen	181
1.1 Rechtshandeling vs. rechtsfeit	182
1.1.1 Indeling van rechtshandelingen naar de auteur ervan	183
A. Aard van de auteurs	183
B. Aantal betrokken partijen	184
1.1.2 Indeling van rechtshandelingen naar hun rechtsgevolgen	184
1.1.3 Indeling van rechtshandelingen naar de vormvereisten	185
1.1.4 Indeling van rechtshandelingen naar hun invloed op het vermogen	185
1.2 Geldigheid van rechtshandelingen	186
A. Wilsuiting	186
A.1 Dwaling	186
A.2 Bedrog	187
A.3 Geweld	188
B. Voorwerp	188
C. Oorzaak	189
D. Bekwaamheid	189
E. Conformiteit met het dwingend recht	189
E.1 Openbare orde	189
E.2 Goede zeden	190
E.3 Imperatieve belangenbescherming	190
1.3 Nietigheid van rechtshandelingen	190
A. Soorten nietigheid	191
A.1 Absolute en relatieve nietigheid	191
A.2 Verplichte en facultatieve nietigheid	192
B. Gevolgen van de nietigverklaring van rechtshandelingen	192

2. Personen	195
2.1 Natuurlijke personen	196
2.1.1 Staat	196
2.1.2 Bestaan van personen	196
2.1.3 Bekwaamheid	197
A. Basisbegrippen en -regels inzake bekwaamheid	197
B. Juridische mechanismen om handelingsonbekwaamheid op te vangen	198
2.1.4 Beschermingsstatuten voor handelingsonbekwamen	199
A. Minderjarigen	199
A.1 Vertegenwoordiging door ouders of voogd	200
A.1.1 Ouders	200
A.1.2 Voogdij	201
A.2 Uitzonderingen op de handelingsonbekwaamheid	202
A.2.1 Wettelijke uitzonderingen	202
A.2.2 Uitzonderingen aanvaard in de rechtspraak	203
A.3 Soepele sanctieregeling	203
B. Beschermd meerderjarigen	205
B.1 Toepassingsgebied	205
B.2 (On)bekwaamheid van de beschermde persoon	206
B.3 De bewindvoerder	207
B.4 De vertrouwenspersoon	208
B.5 Volmachten aan lasthebbers	208
B.6 Nietigheid van handelingen gesteld door beschermde personen	208
2.1.5 Bijzondere rechtsonbekwaamheden	209
A. Wettelijke onbekwaamheden	209
B. Rechterlijke onbekwaamheden	210
2.1.6 Naam	210
A. Identiteit van de persoon	210
B. Aard van de naam	210
C. Soorten	211
C.1 Familiennaam	211
C.2 Voornaam	212
C.3 Handelsnaam	212
D. Naamsverbetering en naamsverandering	212
2.1.7 Woonplaats	213
A. Begrip en belang	213
B. Keuze van de woonplaats	214
C. Bijzondere gevallen	214
C.1 Wettelijke of verplichte woonplaats	214
C.2 Woonplaats ‘ad hoc’	214

C.3	Echtelijke verblijfplaats	215
2.1.8	Nationaliteit	215
A.	Toekenning van de Belgische nationaliteit	216
A.1	Toekenning op grond van de nationaliteit van vader of moeder	216
A.2	Toekenning op grond van adoptie	217
A.3	Toekenning op grond van de geboorte in België	217
A.4	Toekenning van de nationaliteit samen met ouder(s) of adoptant(en)	217
B.	Verkrijging van de Belgische nationaliteit	218
B.1	Verkrijging door nationaliteitsverklaring	218
B.2	Verkrijging van de nationaliteit door naturalisatie	220
C.	Verlies van de Belgische nationaliteit	220
2.1.9	Burgerlijke stand	221
A.	Begrip en belang	221
B.	Akten van burgerlijke stand	221
C.	Publiciteit	222
2.1.10	Bescherming van de persoonlijke levenssfeer	222
2.2	Rechtspersonen	223
2.2.1	Soorten rechtspersonen	224
A.	Publiekrechtelijke rechtspersonen	224
A.1	Territoriale publieke personen	224
A.2	Openbare instellingen	224
B.	Privaatrechtelijke rechtspersonen	225
B.1	Vennootschappen	225
B.2	Beroepsverenigingen	226
B.3	Verenigingen zonder winstoogmerk	226
B.4	Stichtingen	226
2.2.2	Gevolgen van de rechtspersoonlijkheid	227
2.2.3	Einde van de rechtspersoon	228
3.	Goederen en zekerheden	229
3.1	Indeling van de goederen	230
3.1.1	Lichamelijke en onlichamelijke goederen	230
3.1.2	Onroerende en roerende goederen	230
A.	Onroerende goederen	230
B.	Roerende goederen	231
3.1.3	Gebruiks- en verbruiksgoederen	232
3.1.4	Vervangbare en niet-vervangbare goederen	232
3.1.5	Zakelijke rechten tegenover vorderingsrechten	233
3.2	Zelfstandige zakelijke rechten	234
3.2.1	Eigendom	235
A.	Omvang van het eigendomsrecht	235

A.1	Bevoegdheden van de eigenaar	235
A.2	Beperkingen van het eigendomsrecht	236
A.2.1	Beperkingen van privaatrechtelijke aard	236
A.2.2	Beperkingen van publiekrechtelijke aard	236
B.	Eigendomsverwerving	237
B.1	Toe-eigening	238
B.2	Verloren voorwerpen	238
B.3	Achtergelaten voorwerpen	238
B.4	Natrekking	239
B.5	Bezit	239
B.5.1	Omschrijving	239
B.5.2	Bezit te goeder en te kwader trouw	240
B.5.3	Rechtsgevolgen van bezit van onroerende goederen	240
B.5.4	Rechtsgevolgen van bezit van roerende goederen	241
C.	Mede-eigendom	241
C.1	Vrijwillige mede-eigendom	242
C.2	Gedwongen mede-eigendom	243
C.2.1	Mede-eigendom in gebouwen	243
C.2.2	Gemene muur	244
3.2.2	Vruchtgebruik	244
A.	Omschrijving	244
B.	Ontstaan van vruchtgebruik	244
C.	Verplichtingen van de vruchtgebruiker	245
D.	Einde van het vruchtgebruik	245
3.2.3	Recht van gebruik	245
3.2.4	Recht van bewoning	246
3.2.5	Erfdienstbaarheden	246
A.	Omschrijving	246
B.	Ontstaan van erfdienstbaarheden	247
B.1	Door natuurlijke ligging	247
B.2	Door een wettelijke bepaling	247
B.3	Door een rechtshandeling	247
B.4	Door verjaring	247
B.5	Door bestemming van de huisvader	248
C.	Einde van erfdienstbaarheden	248
3.2.6	Recht van opstal	248
3.2.7	Erfpacht	250
3.3	Intellectuele rechten	251
3.3.1	Auteursrecht	252
3.3.2	Octrooi	252
3.3.3	Merkenrecht	253

3.3.4	Tekeningen en modellen	254
3.3.5	Kwekersrecht	254
3.4	Zekerheden	255
3.4.1	Zakelijke zekerheden	256
	A. Hypotheek	256
	A.1 Omschrijving	256
	A.2 Ontstaan van hypotheke	256
	A.2.1 Contractuele hypotheke	256
	A.2.2 Wettelijke hypotheke	257
	A.2.3 Testamentaire hypotheke	257
	A.3 Rechten en plichten van de hypothecaire schuldenaar	258
	A.4 Publiciteit	258
	A.5 Einde van hypotheke	259
	A.5.1 Aflossing van de schuld	259
	A.5.2 Hypothecaire zuivering	259
	B. Pand	259
	B.1 Omschrijving	259
	B.2 Pandovereenkomst	260
	B.3 Tegenwerpelijkheid	261
	B.4 Rechten en plichten van partijen	261
	B.5 Bijzondere pandregelingen	261
	C. Voorrechten	262
	C.1 Omschrijving	262
	C.2 Soorten voorrechten	262
	C.2.1 Algemene voorrechten op onroerende en roerende goederen	263
	C.2.2 Algemene voorrechten op roerende goederen	263
	C.2.3 Bijzondere voorrechten op roerende goederen	263
	C.2.4 Bijzondere voorrechten op onroerende goederen	264
	C.3 Rangregeling	264
3.4.2	Persoonlijke zekerheden	264
	A. Omschrijving	264
	B. Borgtocht	265
	B.1 Omschrijving	265
	B.2 Gevolgen van borgtocht	265
	B.2.1 Verhouding schuldeiser-borg	265
	B.2.2 Verhouding borg-hoofdschuldenaar	265
	B.3 Wettelijke en gerechtelijke borgtocht	266

4. Verbintenissen	267
4.1 Soorten verbintenissen	269
4.1.1 Voorwaardelijke verbintenissen	269
A. Opschortende voorwaarde	269
B. Ontbindende voorwaarde	269
C. Potestatieve voorwaarde	269
4.1.2 Verbintenissen met tijdsbepaling	270
4.1.3 Persoonsgebonden en prestatiegebonden verbintenissen	270
4.1.4 Splitsbare verbintenissen	271
4.1.5 Hoofdelijke verbintenissen	271
4.1.6 Resultaats- en inspanningsverbintenissen	272
4.2 Bronnen van verbintenissen	273
4.2.1 Publiekrechtelijke rechtshandeling	274
4.2.2 Rechtsfeiten	275
A. Onverschuldigde betaling	275
B. Ongegronde vermogensverschuiving	275
C. Zaakwaarneming	275
4.2.3 Eenzijdige wilsuiting	276
A. Aanbod	276
B. Andere gevallen	277
4.3 Overeenkomst	277
4.3.1 Omschrijving	277
4.3.2 Soorten overeenkomsten	278
A. Benoemde en onbenoemde overeenkomsten	278
B. Eenzijdige en wederkerige overeenkomsten	278
C. Consensuele, plechtige en zakelijke overeenkomsten	279
D. Standaardovereenkomsten en toetredingsovereenkomsten	279
4.3.3 Totstandkoming van overeenkomsten	279
A. Stadia van totstandkoming	279
A.1 Aanbod en aanvaarding	279
A.2 Precontractuele aansprakelijkheid	280
B. Geldigheidsvoorwaarden voor overeenkomsten	281
4.3.4 Interpretatie van overeenkomsten	281
4.3.5 Gevolgen van overeenkomsten	282
A. Gevolgen tussen partijen	282
A.1 Contractuele trouw en uitvoering te goeder trouw	282
A.2 Vrijwillige uitvoering	282
A.2.1 Wie moet uitvoeren?	282
A.2.2 Tegenover wie moet uitgevoerd worden?	283
A.2.3 Wat moet er uitgevoerd worden?	283
A.2.4 Waar moet er uitgevoerd worden?	283
A.2.5 Aanrekening van gedeeltelijke betalingen	284

A.3	Sancties bij niet-uitvoering	284
A.3.1	Algemene voorwaarden van contractuele aansprakelijkheid	284
A.3.1.1	Contractuele wanprestatie	284
A.3.1.2	Aanmaning	285
A.3.2	Gedwongen uitvoering	286
A.3.2.1	Uitvoerbare titel	286
A.3.2.2	Uitvoering in natura	286
A.3.2.3	Uitvoering bij equivalent	287
A.3.3	Wederkerige overeenkomsten	288
A.3.3.1	Weigering wegens niet-uitvoering	288
A.3.3.2	Gerechtelijke ontbinding	288
B.	Gevolgen tegenover derden	289
B.1	Betrekkelijkheid van overeenkomsten	289
B.2	Uitzonderingen op de betrekkelijkheid van overeenkomsten	290
B.2.1	Beding ten gunste van een derde	290
B.2.2	Rechtstreekse vordering	290
B.3	Tegenwerpelijheid van overeenkomsten	290
B.4	Uitzonderingen op de tegenwerpelijheid van overeenkomsten	291
B.4.1	Formaliteiten voor tegenwerpelijheid	291
B.4.2	Pauliaanse vordering	291
4.3.6	Tenietgaan van overeenkomsten	292
A.	Nietigverklaring	292
B.	Ontbinding	292
C.	Eenzijdige opzegging	293
4.4	Onrechtmatige daad	293
4.4.1	Kenmerken van foutaansprakelijkheid	293
A.	Algemene regel van foutaansprakelijkheid	293
B.	Uitzonderingen op de foutaansprakelijkheid	294
C.	Foutaansprakelijkheid en contractuele aansprakelijkheid	295
4.4.2	Aansprakelijkheid voor eigen fout	295
A.	Fout	296
B.	Schade	297
C.	Oorzakelijk verband	297
D.	Schadevergoeding	298
4.4.3	Aansprakelijkheid voor andermans fout	299
A.	Aansprakelijkheid van de ouders	300
B.	Aansprakelijkheid van onderwijzers en ambachtslieden	300
C.	Aansprakelijkheid van werkgevers	300
4.4.4	Aansprakelijkheid voor zaken	301
A.	Aansprakelijkheid voor een gebrek in de zaak	301

A.1	Algemeen	301
A.2	Productaansprakelijkheid	302
B.	Aansprakelijkheid voor dieren	303
C.	Aansprakelijkheid voor gebouwen	303
4.5	Tenietgaan van verbintenissen	304
A.	Integrale uitvoering / betaling	304
B.	Betaling met subrogatie	305
C.	Schuldvergelijking	305
D.	Bevrijdende verjaring	306
E.	Schuldvernieuwing	308
F.	Overdracht van schuldvordering	308
G.	Kwijtschelding	309
H.	Overmacht (bij overeenkomsten)	309
I.	Overlijden van de schuldenaar (bij persoonsgebonden verbintenissen)	310
J.	Realisatie van een ontbindende voorwaarde (bij overeenkomsten)	311
K.	Tenietgaan van de overeenkomst	311
4.6	Bijzondere overeenkomsten	311
4.6.1	Koop	311
A.	Algemeen	311
B.	Eigendomsoverdracht en risico	312
C.	Verbindenissen van de verkoper	313
C.1	Levering van de zaak	313
C.2	Kwaliteitswaarborg (vrijwaring voor verborgen gebreken)	314
C.3	Juridische waarborg (vrijwaring voor uitwinning)	315
D.	Verbindenissen van de koper	315
D.1	Aanvaarding van de levering	315
D.2	Betaling van de prijs	316
D.3	Betaling van de kosten	316
E.	Bijzondere verkoopovereenkomsten	316
E.1	Consumentenkoop	316
E.1.1	Wettelijke rechten van de consument	316
E.1.2	Commerciële garantie	317
E.1.3	Onrechtmatige contractbedingen	317
E.2	Koop op afbetaling	317
E.3	Openbare verkoop	318
4.6.2	Huur	319
A.	Algemeen	319
B.	Verbindenissen van de verhuurder	320
B.1	Leveren van de zaak	320
B.2	Onderhoud van de zaak	321

B.3	Waarborgen van rustig genot	321
B.4	Waarborgsom	322
C.	Verbintenissen van de huurder	322
C.1	Gebruik als goede huisvader	323
C.2	Betalen van de huurprijs	323
C.3	Teruggave van het goed	324
C.4	Woningen voorzien van huisraad	324
C.5	Verplichte brandverzekering bij woningen	324
D.	Einde van de huur	325
D.1	Onroerende goederen die niet tot woning dienen	325
D.2	Woninghuur	325
D.2.1	Duur	326
D.2.2	Opzegging	326
D.3	Andere wijzen van beëindiging	328
E.	Verhuur aan studenten	328
E.1	Huurprijs	328
E.2	Huurwaarborg	328
E.3	Huuroverdracht en onderhuur	328
E.4	Einde van de huur	329
F.	Bijzondere vormen van huur	329
F.1	Handelshuur	329
F.2	Financieringshuur of 'leasing'	330
4.6.3	Bewaargeving	330
A.	Algemeen	330
B.	Verbintenissen van de bewaarnemer	331
B.1	De zaak bewaren	331
B.2	De zaak teruggeven	332
C.	Sekwester	332
4.6.4	Dading	332
4.6.5	Aanneming	333
4.6.6	Lastgeving	334
5.	Familie en gezin	335
5.1.	Inleiding	336
5.1.1	Maatschappelijke ontwikkelingen	336
5.1.2	Ontwikkelingen in de wetgeving	337
5.2.	Huwelijk	341
5.2.1	Juridisch karakter van het huwelijk	341
5.2.2	Vereisten om te huwen	342
A.	Grondvereisten om te kunnen huwen	342
A.1	Positieve grondvereisten	342
A.2	Negatieve grondvereisten	342
B.	Vormvereisten van het huwelijk	343

C. Sancties inzake grond- en vormvereisten	343
5.2.3 Gevolgen van het huwelijk	345
A. Persoonlijke gevolgen	345
A.1 Plicht tot samenwonen	346
A.2 Plicht tot getrouwheid	346
A.3 Plicht tot bijstand	347
B. Vermogensrechtelijke gevolgen	347
B.1 Minimumautonomie van de gehuwden	347
B.1.1 Vrijheid van beroep	348
B.1.2 Autonomie inzake inning en besteding van de eigen inkomsten	348
B.1.3 Autonomie inzake rekeningen en bankkluizen	348
B.1.4 Autonomie inzake woonplaats	348
B.2 Minimumverbondenheid van de gehuwden	349
B.2.1 Plicht tot hulp en bijdrage	349
B.2.2 Bescherming van de gezinswoning	349
B.2.3 Andere onbekwaamheden in het belang van het gezin	350
B.2.4 Hoofdelijke aansprakelijkheid van de echtgenoten	350
C. Sancties	350
5.2.4 Ontbinding van het huwelijk	351
A. Types van echtscheiding	351
A.1 Echtscheiding wegens onherstelbare ontwrichting van het huwelijk	351
A.1.1 Voorwaarden	351
A.1.2 Procedure	352
A.2 Echtscheiding door onderlinge toestemming	352
A.2.1 Voorwaarden	352
A.2.2 Procedure	353
B. Gevolgen van de echtscheiding	353
B.1 Gevolgen voor de persoon van de echtgenoten	353
B.2 Gevolgen voor de goederen van de echtgenoten	353
B.2.1 Ontbinding van de huwelijksgemeenschap	353
B.2.2 Betaling van een onderhoudsgeld	354
B.3 Gevolgen voor de kinderen	354
5.3 Gezinsvermogen	355
5.3.1 Algemene regels	356
A. Contractuele vrijheid	356
B. Vormgebonden karakter en publiciteit	357
C. Veranderbaarheid van het huwelijkscontract	357
5.3.2 Het wettelijk stelsel	358
A. Samenstelling van het gezinsvermogen	358

A.1	Eigen vermogens: baten en lasten	358
A.2	Gemeenschappelijk vermogen: baten en lasten	359
B.	Rechten van de schuldeisers	360
C.	Bestuur van het gezinsvermogen	361
D.	Tussenkost van de rechter en sancties	362
E.	Ontbinding, vereffening, verdeling	363
5.3.3	Andere stelsels	364
A.	Scheiding van goederen	364
B.	Gewijzigde gemeenschapsstelsels	364
5.4	Ongehuwd samenwonen	365
5.4.1	Algemeen	365
5.4.2	Feitelijk samenwonen	365
A.	Persoonlijke verhouding tussen feitelijk samenwonenden	365
B.	Vermogensrechtelijke verhouding tussen feitelijk samenwonenden	365
C.	Beëindiging van het feitelijk samenwonen	366
5.4.3	Wettelijk samenwonen	366
5.4.4	Samenlevingscontracten	366
5.5	Ouders, kinderen en familie	367
5.5.1	Afstamming	368
A.	Klassiek-biologische afstamming	368
A.1	Afstamming van moederszijde	368
A.2	Afstamming van vaderszijde	369
A.2.1	Vermoeden van vaderschap ten opzichte van de echtgenoot	369
A.2.2	Vaderlijke afstamming door erkenning	370
A.2.3	Vaststelling van vaderschap door vonnis	371
B.	Adoptie	372
B.1	Vereisten voor adoptie	372
B.2	Gevolgen van de adoptie	373
B.2.1	Gevolgen van een gewone adoptie	373
B.2.2	Gevolgen van een volle adoptie	373
C.	Artificiële afstamming	373
5.5.2	Ouderlijke plichten en ouderlijk gezag	374
A.	Ouderlijke plicht: verschaffen van levensonderhoud, opvoeding en opleiding	374
A.1	Draagwijdte	374
A.2	Sancties	374
B.	Ouderlijk gezag	375
5.5.3	Familiale solidariteit	376

6. Erven	379
6.1. Doel en systeem van het erfrecht	380
6.1.1 Doel van het erfrecht	380
6.1.2 Erfopvolgingssystemen	380
A. Familiaal erfopvolgingssysteem	380
B. Individualistisch erfopvolgingssysteem	381
C. Socialistisch erfopvolgingssysteem	381
6.1.3 Belgisch erfrecht – combinatie van systemen	381
6.2 Wettelijke erfopvolging	382
6.2.1 Algemene begrippen	382
6.2.2 Algemene regels	384
A. Openvallen van de erfenis	384
B. Hoedanigheid van erfgenaam	385
C. Aanvaarding en verwerping	385
D. Verdeling van de erfenis	386
E. Inbreng	386
F. Erfovereenkomst	387
6.2.3 Verkrijging van erfenissen	388
A. Nalatenschap van een ongehuwde of niet wettelijk samenwonende erflater	388
A.1 Eerste orde: descendenten	388
A.2 Tweede orde: broers en zusters (+ ouders)	389
A.3 Derde orde: ascendenten	390
A.4 Vierde orde: zijverwanten	391
A.5 ‘Vijfde orde’: de Staat	392
B. Nalatenschap van een gehuwde of wettelijk samenwonende erflater	392
B.1 Vruchtgebruik op de erfenis	393
B.2 Blote eigendom van de erfenis	393
B.2.1 De langstlevende komt samen met bloedverwanten van de eerste orde	393
B.2.2 De langstlevende komt samen met bloedverwanten van tweede, derde of vierde orde	393
B.2.3 De langstlevende komt niet samen met bloedverwanten	394
B.3 Omzetting van het vruchtgebruik	395
6.3 Testamenten en reservataire erfgenamen	395
6.3.1 Testamenten	395
A. Begrip	395
B. Bestaansvoorwaarden en geldigheidsvoorwaarden	396
C. Vormvereisten	397

D. Publiciteit	398
6.3.2 Reservataire erfgenamen	399
A. Voorbehouden en beschikbaar gedeelte	399
B. Omvang van het voorbehouden gedeelte	399
B.1 Descendenten	399
B.2 Langstlevende echtgenoot	400
C. Samenloop van reservataire erfgenamen	400
6.4 Schenkingen	401
6.4.1 Begrip – Verschil met testamenten	401
6.4.2 Vormvereisten	402
6.4.3 Schenkingen en huwelijk	402
A. Schenkingen door derden aan de gehuwden in het huwelijkscontract gedaan	403
B. Schenkingen tussen echtgenoten	403
6.4.4 Schenkingen en erfrecht	403
6.4.5 Uitzonderingen op de onherroepelijkheid	404
A. Schenkingen tijdens het huwelijk en contractuele erfstellingen	404
B. Schenkingen onder last	404
C. Herroeping wegens ondankbaarheid	404
7. Bewijs	405
7.1 Bewijslast	406
7.2 Bewijsmiddelen	406
A. Schriftelijk bewijs	407
A.1 Bij rechtshandelingen	407
A.1.1 Bewijskracht tussen de partijen	408
A.1.2 Bewijskracht ten aanzien van derden	410
A.2 Bij feiten	411
B. Getuigenbewijs	411
C. Vermoedens	412
D. Buitengerechtigde bekentenis	412

1.

Kenmerken en definitie van het recht

1.1 Kenmerken van het recht

- recht is overal Met recht wordt iedereen gewild of ongewild geconfronteerd. Sommige dingen mag je wel, andere niet:
- Als minderjarige mag je niet deelnemen aan verkiezingen, vanaf 18 jaar wel.
 - Als meerderjarige kun je zelf een huis kopen, als minderjarige kun je dat alleen als je ouders voor jou optreden en de vrederechter hiervoor toelating geeft.
 - Rij je door het rode licht, dan loop je het risico door de politie bekeurd te worden.
 - Ben je het slachtoffer van een verkeersongeval, dan kun je voor de rechtbank schadevergoeding eisen van degene die het ongeval veroorzaakt heeft of van zijn verzekeringsmaatschappij.
 - Als een van je ouders overlijdt, dan erf je normaal gezien minstens een deel van zijn vermogen en moet je op dat deel belastingen betalen.
 - Ben je bij het overlijden van je beide ouders nog minderjarig, dan zal een voogd worden aangesteld om jouw opvoeding en het beheer van je vermogen verder te verzorgen.

In al deze gevallen wordt wat mag, wat moet of wat niet mag door ‘het recht’ geregeld. Het recht is onderverdeeld in specifieke ‘rechtstakken’ zoals het grondwettelijk recht, het personen- en familierecht, het verkeersrecht, het strafrecht, het aansprakelijkheidsrecht, het erfrecht, het fiscaal recht... (zie verder, Hoofdstuk 3. Het objectief recht ingedeeld)

De aangehaalde gevallen tonen wel aan dat recht niet weg te denken is uit ons leven, maar zeggen ons nog niets over de fundamentele kenmerken van ‘het recht’. Om goed te kunnen uitmaken waarin het recht zich onderscheidt van andere maatschappelijke verschijnselen zoals moraal, godsdienst, cultuur, economie enz. moeten we nagaan wat die fundamentele kenmerken van het recht juist zijn.

1.1.1 Het recht heeft als doel de samenleving te ordenen

Opdat we als mensen in deze wereld zouden kunnen overleven, onze doelstellingen en ons geluk zouden kunnen nastreven, moeten we handelend optreden. We overleven en bereiken onze doelstellingen niet vanzelf. Om te handelen moeten we middelen hebben. Onze eigen intellectuele en lichamelijke vermogens zijn onze eerste middelen. Verder zijn er ook de stoffelijke zaken van deze wereld, waar wij gebruik van kunnen maken en onze rechten op mogen toepassen om dan de doelstellingen die we voor ogen hebben, te bereiken.

Een belangrijke voorwaarde om het menselijke handelen in de samenleving doeltreffend te laten verlopen is daarom *duidelijkheid over wie wat mag doen*

met welke middelen, m.a.w. de bevoegdheid om op te treden met middelen (goederen, gelden en rechten). Als het in een samenleving niet duidelijk is wat de diverse leden ervan als hun eigen goederen mogen beschouwen, dan wordt ordelijk handelen onmogelijk. Telkens als iemand een middel zou willen produceren of gebruiken, zou dat kunnen leiden tot een ruzie of gevecht met anderen. Vandaar dat er in alle ons bekende samenlevingen, van de primitiefste tot de meest complexe, regels zijn gegroeid over de bevoegdheid om over de diverse middelen te beschikken. Die regels zijn rechtstreeks van toepassing op ons gedrag. We kunnen uit die regels opmaken *over welke* middelen we als personen mogen beschikken, *in hoeverre* we erover mogen beschikken, en *wat* we als goederen, rechten... *van anderen* in de samenleving moeten respecteren.

1.1.2 Het recht wordt opgelegd door de samenleving

De oorsprong van het recht ligt in de wil van de samenleving.

Het dagdagelijkse samenleven leidt ertoe dat problemen rijzen die een oplossing vergen. Denk bijvoorbeeld aan het ontstaan van e-commerce. Deze nieuwe vorm van kopen houdt in dat de consument meer bescherming krijgt. Het kan bijvoorbeeld zijn dat je achter je laptop een mooi product koopt dat in werkelijkheid helemaal niet zo mooi is als je dacht. Deze regels ontstaan dus naar aanleiding van een gewijzigde samenleving.

In onze (moderne) maatschappij wordt het aanpassen van het recht aan de evoluerende opvattingen en omstandigheden toevertrouwd aan specifieke wetgevende organen ('parlementen'), die bij (grond)wettelijke regels in het leven groepen zijn. Die parlementen vertegenwoordigen de wil van de leden van de samenleving en zijn in die zin dan ook eigenlijk 'de stem van het volk'. Als zij akkoord gaan, betekent het in feite dat wij allemaal ook akkoord gaan met de regels in de nieuwe regels.

Het maken van nieuwe regels en het wijzigen of afschaffen van bestaande rechtsregels gebeurt volgens wettelijke procedures die strikt nageleefd moeten worden. Alleen als die wettelijke procedures zijn nageleefd, kan de wet toepassing vinden en afdwingbaar worden.

Ook wie mag meebeslissen over de nieuwe regels (wie kan verkozen worden? wie mag stemmen?), is geregeld in rechtsregels.

1.1.3 De naleving van het recht kan worden afgedwongen

Rechtsregels zijn duidelijk te onderscheiden van andere maatschappelijke gedragsregels zoals morele, conventionele en religieuze regels. Die laatste bepalen om te beginnen niet de subjectieve rechten zelf, maar regelen veeleer de wijze

waarop iemand van zijn rechten en vrijheden behoort gebruik te maken (bv. de morele regel van liefdadigheid, de conventionele beleefdheidsregels, de religieuze plichten, regels die gelden bij sportwedstrijden...). Ook ontbreekt bij veel van die regels een georganiseerde structuur om ze af te dwingen of te veranderen. Als dergelijke regels er wel zijn, zoals in de kerk of de sport, dan gelden ze alleen voor degenen die ze vrijwillig willen volgen.

Dit is fundamenteel anders bij *rechtsregels*, die wel degelijk afdwingbaar zijn. Dit betekent dat er bij niet-naleving gevolgen zullen zijn: wie te snel rijdt, riskeert dat zijn rijbewijs wordt ingetrokken; wie iemand anders schade berokkent, moet die schade vergoeden; wie zijn belastingen niet betaalt, krijgt een boete opgelegd... Om de naleving van rechtsregels af te dwingen bestaan er structuren en instellingen (bv. politie, fiscus, parket, rechtbanken...), evenals procedures die het burgers mogelijk maken om een recht af te dwingen, of de schending van een recht te beteugelen, desnoods “met de arm der wet”.

1.2 Soorten regels

Het recht is dus een geheel van regels, zelfs een bijzonder uitgebreide set regels. De hierboven beschreven kenmerken van het recht vertalen zich in verschillende categorieën rechtsregels:

gedragsregels subjectieve rechten	In de eerste plaats bevat het recht regels die het gedrag van de leden in de samenleving ordenen. Dit gebeurt in de eerste plaats door het vastleggen van de “subjectieve rechten” van de leden van de samenleving, nl. hun bevoegdheden om over middelen te beschikken. Deze rechten komen bijgevolg toe aan menselijke personen of groeperingen van menselijke personen (rechtspersonen).
instellingen en procedures voor toepassing en afdwinging	Het recht omvat echter ook nog andere regels. Indien bepaalde leden van de samenleving zich bijvoorbeeld niet aan de gedragsregels houden en de rechten van anderen aantasten, dan moet het recht voor regels en structuren zorgen waarmee de toepassing van die gedragsregels (desnoods met geweld) kan worden afgedwongen. Een voorbeeld van een dergelijke structuur is de gerechtelijke organisatie, waarin diverse instellingen (bv. de arbeidsrechtbank, de procureur des Konings, de gevangenis) zijn vervat.
instellingen en procedures voor wijziging van het recht	De juridische gedragsregels zelf, en de regels en structuren voor de toepassing ervan liggen ten slotte niet voor eeuwig en altijd vast. Ze moeten om heel wat redenen kunnen evolueren (bv. verandering in de publieke opinie, evolutie in de gedragspatronen, het opduiken van meer efficiënte technieken). Om dat veranderingsproces ordelijk te laten verlopen, bestaan er ook regels en structuren die bepalen hoe de juridische gedragsregels en de toepassingsregels en -structuren